

**Saygıdeğer Başbakan Yardımcım,**

**İslam Kalkınma Bankasının Değerli Başkanı,**

**Değerli Merkez Bankası Başkanımız, BDDK Başkanımız, SPK Başkanımız, Borsa İstanbul Başkanımız,**

**Kamu Kurumlarımızın, Paydaş Kurum ve Kuruluşların, Katılım Bankalarımızın Değerli Yöneticileri,**

Yıllar önce bir toplantıda, Doktor Kıyamet olarak nam salmış olan Nouriel Roubini'yi dinlemiştim. Dünya ekonomisini etkileyebilecek 3 tür parametreden bahsetmişti. Bilinen bilinenler, bilinen bilinmeyenler ve bilinmeyen bilinmeyenler. Sanırım 2016 yılı hem dünya hem de Türkiye için, ama özellikle Türkiye için çok sayıda bilinmeyen bilinmeyen gerçekleştiği bir yıl oldu.

- Küresel finans krizinin üzerinden onca zaman geçmiş olmasına rağmen sadece gelişmiş ekonomilerin değil, normalde daha hızlı toparlanması beklenen gelişmekte olan ekonomilerin bile sağlıklı ve sürdürülebilir bir büyüme patikasına giremediği,
- Avrupa'da mali kesimin dayanıklılığının hala ciddi anlamda tehdit altında olduğu ve sıhhatinin sorgulandığı,
- Avronun geleceğini tehdit eden kimi AB ülkelerinin kamu borçlarının çözümü konusunda ilerleme sağlanamadığının unutturulmaya çalışıldığı bir ortamda (ki bunlar bilinen bilinmeyenlerdi)

Hiç kimsenin ihtimal vermediği bir şekilde dünyada;

- Avrupa Birliği'ne zaten kendisi için olabilecek en asgari yükümlülük ve risklerle bağlı olan İngiltere AB'den çıkma kararı aldı;
- ABD'de bir önceki seçimde hiçbir varlık gösterememiş olan ve herkesin buraya kadar dediği her aşamayı şaşırtıcı bir şekilde geçmiş olan Trump başkan oldu;
- Türkiye'nin etkin girişimi sayesinde ülkemizde ve Suriye'de ciddi darbeler yemiş olmasına rağmen terör Avrupa'yı sarsmaya devam etti ve bu hafta başında Manchester'da yaşanan menfur eylemin de ortaya koyduğu gibi her hangi bir zamanda karşımıza çıkabilecek bir risk olmaya devam ediyor;

Tabii olarak küresel ekonominin gelecekteki seyrine ilişkin beklentiler de geçmişe nispetle hayli zayıflamış durumda. 2017 ve 2018 yılına dair IMF'in büyüme beklentileri 2016 yılına nispetle daha iyimser olsa da, oldukça zayıf bir düzelmeye işaret ediyor.

Açıkçası, siyasi ve askerî gerginliğin hala yüksek olduğu ve muhtemelen de bir müddet yüksek seyredeceği önümüzdeki yıllarda küresel piyasaların oldukça inişli çıkışlı, büyümenin ise düzensiz ve düşük kalacağı kanaatindeyiz.

Bu durum, hükümetlerin ekonomiyi başarılı bir şekilde yürütebileceklerine olan güvenin bir çok ülkede oldukça azalmış olması sebebiyle daha da belirginleşebilir. Ekonomi politikalarının başarılı olacağına ve geleceğin bugünden daha iyi olacağına olan güven bir ekonominin büyüebilmesinin en temel dinamiğidir. Yitirilmiş olan güvenin yeniden tesis edilmesi özellikle Avrupa'da zaman alacaktır.

Ülkemize dönecek olursak; bölgemizin çatışma ısı haritasından da görüleceği gibi çevresi her yönden sıcak olan ülkemiz için de 2016, olası birçok kötü senaryoda bile aklımıza getirmeyeceğimiz olayların yaşandığı bir yıl oldu. Tabii olarak ülkemizin para birimi, diğer gelişmekte olan ekonomilerin para birimlerinden ayrılarak hızla değer kaybetti. Düşük büyümenin yaşandığı son birkaç yılın ardından bu kur taşkınlığı tabii olarak hepimizi etkiledi.

Ancak tüm bu olumsuz gelişmelere rağmen, Türkiye'de bir resesyon yaşanmadı. Ülkemiz, ekonomisinde ciddi bir volatilité yaşamamış, siyasi açıdan karışıklık görmemiş birçok ülkeye nispetle 2016 yılında kabul edilebilir bir büyüme sergiledi. Açıkçası böyle bir yılda, bu büyük bir başarıdır.

Bu başarıda kamu politikalarının önemli bir rol oynadığının özellikle altını çizmemiz gerekiyor. Kredi Garanti Fonu'nun yeni bir mekanizma ve 250 milyar gibi oldukça kapsamlı bir destek ile yeniden hayata geçirilmesi, KOSGEB'in arttırılan destekleri, muhtelif vergi indirimleri, istihdam teşvikleri ve borç ve vergilerde yapılan yapılandırmalar ve varlık barışı gibi adımlar, bu dönemde ekonomiye hayati bir destek sağladı. Bu teşviklerin sağlanabilmesinde şüphesiz geçmiş dönemde elde etmiş olduğumuz bütçe disiplininin ve düşük kamu borcunun büyük bir önemi var. Kamunun geçmişte bu alandaki başarıları, bugün yeri geldiğinde uygun teşviklerin sağlanması için gerekli bütçe esnekliği ve imkanını sağlamıştır.

Bu dönemde bankacılık sisteminin de ekonomiye ciddi anlamda destek verdiğini görüyoruz. Bunu yapabildiler, çünkü Türk bankacılık sistemi oldukça iyi bir sermaye yapısı ve güçlü bir aktif kalitesine sahip olarak bu döneme girmişti. Bankaların müşterilerinin azalan ve düzensizleşen nakit akımlarına ve başta döviz kuru olmak üzere kredi riskini arttıran gelişmelere rağmen ekonomiye destek verebilmesinde hiç şüphesiz kamunun desteği de önemli olmuştur. Özellikle bankacılık kanununda geçen ve bankaların kredileri yeniden yapılandırmalarını özü itibarıyla olmasa da şeklen suç sayan zimmet maddesinin uygulamasının netleştirilmesi çok yerinde bir adım olmuştur.

Neticede yazın girişilen hain darbe teşebbüsüne inat kredi hacmi yılın ikinci yarısından itibaren hızla büyümeye başlamıştır. KGF sayesinde rahatlayan sermaye yeterlilik oranları da bu desteğin süreceğine işaret etmektedir. Tabii olarak bankalar fon bulabildikleri ve kaldıraç oranları buna müsaade ettiği ölçüde.

Nitekim sektörün özellikle yeni fon oluşturmada sıkıntı yaşamaya başladığı yavaş yavaş gözükmektedir. Kredi – mevduat oranındaki özellikle TL kısmındaki hızlı yükseliş, başta menkul kıymet ve likiditeden krediye geçiş olmak üzere aktif içi düzenlemelerin sınırına gelindiğini ortaya koymaktadır. Bundan sonraki kredi büyümeleri ancak yeni kaynak girişi ile mümkün olacaktır. Ne yazık ki, bir taraftan dolarizasyon bir taraftan da yerel para cinsinden tasarrufların düşüklüğü yeni TL kaynak oluşturma imkanlarını sınırlamaktadır. Dahası artan mevduat faizleri, yeni kredi kullandırmalarında fiyatlamalara yansıyor, zorla tesis edilen büyüme trendini tersine çevirme potansiyeli taşımaktadır.

Esasında hali hazırda uygulanan sıkı para politikası – nispeten genişleyici maliye politikası kombinasyonu, ülkemizi yabancı sermaye açısından oldukça cazip yapmaktadır. Konuşmamın başında da ifade ettiğim gibi, küresel beklentilerin oldukça karamsar olduğu bir dönemde bu oldukça ciddi bir potansiyele işaret etmektedir. Ülkemize girecek döviz, düşük enflasyonu hedefleyen sıkı para politikasından taviz vermeden hem sterilizasyon yoluyla TL likiditesi sağlayacak hem de daha düşük ve ekonominin tahammül edebileceği bir faiz seviyesinin yakalanmasına imkan verecektir. Türkiye, demografik yapısı ve temel ekonomik dinamikleriyle bu ilgiye mazhar olabilecek bir ülkedir. Bunun önündeki tek engel, ülkemizin yabancı kamuoyundaki yanlış ve yanlış algıdır. Hükümetin, bürokrasinin, sivil toplum örgütlerinin ve hem vatandaş hem de bankacılar olarak bizlerin bu algıyı düzeltmek için elimizden geleni yapması gerektiğini düşünüyoruz. Böyle bir girişim, mevcut küresel koşullar altında Türkiye'nin hızlı bir çıkış yapmasının önünü açacağına ve bu yüzden milli bir mesele olarak ele alınması gerektiğine inanıyoruz.

Dünyanın ve ülkemizin içinde bulunduğu bu zorlu şartlar altında katılım bankacılığımızın da her zaman olduğu gibi ülke ekonomisinin ve girişimcilerinin yanında olduğunun altını çizmek istiyorum. Sektörümüz 2016 yılında aktif büyüklüğü bazında %10,5 büyümüştür. Bu oran toplanan fonlarda %9,1, kredilerde ise nispeten daha düşük olan %7,2 seviyesinde kalmıştır. Katılım bankacılığı sektörü geleneksel olarak sürdürdüğü güçlü büyüme performansını son üç yılda nispeten düşürmüş gözükse de, bir katılım bankasının devre dışı kaldığı ve pasiflerinin önemli bir kısmının katılım bankacılığı sektörü, hatta ülke dışına çıktığı bir dönemde bu performansın bir başarı olduğuna inanıyoruz. Söz konusu bankanın sektörün ortalamasına etkisi oldukça bariz ve olumsuz yönde olmuştur. Diğer katılım bankalarımız açısından ciddi bir değişiklik olmamasına rağmen sektörün aktif

kalitesi ve karlılığı, 2014 ve 2015 yıllarında bu sebeple dalgalanma yaşamıştır. 2016 yılında ise, zorlu şartlara rağmen belirgin bir normale dönüş olmuştur.

Benzer şekilde son birkaç yıldır gözlemlediğimiz bir başka önemli olgu da mevduat faizlerindeki hızlı yükseliştir. Katılım bankaları bireysel, ticari ve kurumsal nitelikli her türlü müşteri ile çalışmaktadır. Bu müşterilerimizin önemli bir kısmı aynı zamanda konvansiyonel bankalarla da çalışmakta olup, tasarruflarını daha yüksek getiri olarak gördükleri mevduatta tutmak istemeleri gayet tabiidir. Kamuoyunda sıklıkla karşılaştığımız bir yanlış algıya rağmen katılım bankalarının katılma hesaplarına dağıttıkları getiriler ile konvansiyonel bankaların mevduatlarına ödedikleri nemalar arasında bir irtibat yoktur. Nitekim son birkaç yılda aradaki makas hayli açılmıştır. Bugün itibariyle baktığımızda kimi bankaların marjinal mevduat fonlama maliyetleri %15'in üzerine çıkmış durumdadır. Geçmişte yapılan yatırımların getirisi olan katılım hesaplarına dağıtılan kar payları ile gelecekte verilecek olan kredinin fiyatlamasına baz teşkil eden fonlamanın maliyeti olan mevduat faizleri arasındaki makas bugün itibariyle 600 baz puanın üzerine çıkmış durumdadır. Tabii olarak bu durum katılım bankalarının büyümesini, yaşanan fon kaymaları sebebiyle, yavaşlatan en önemli unsurlardan biridir. Ekonomimizin normalleşmeye, TL likiditesinin rahatlamaya ve faizlerin aşağı gelmeye başlamasıyla aradaki makasın kapanacağını ve katılım bankalarının yeniden eski büyüme trendine döneceğine inanıyoruz.

Tüm bu gelişmelere rağmen katılım bankalarının bankacılık içindeki payı çok fazla gerilememiştir. Biz payımızın yakın gelecekte yeniden hızla artacağına inanıyoruz. Bunu hem mevcut 3 özel katılım bankamızın kendilerine koydukları hedeflerde görebiliyoruz hem de sektöre yeni katılmış ve kısa sürede halkımız nezdinde kendilerine saygın bir yer edinmiş olan 2 yeni kamu katılım bankamızın genişleme çabalarında hissedebiliyoruz. Nitekim gerek kullanılan fonlarda gerekse toplanan fonlarda 2017'nin ilk çeyreğinde belirgin bir ivme artışına şahit oluyoruz.

Sektör kıyaslaması açısından son olarak şunun da altını çizmemiz gerek diye düşünüyorum. Katılım bankaları istihdam sağlama açısından piyasa paylarının üzerinde bir performans sergilemektedirler.

Biraz da önümüze bakalım. Faizsiz finans tüm dünyada büyümesini, 2016'daki nispeten düşük performansa rağmen, sürdürüyor. Faizsiz finansal varlıkların büyük bir kısmı bildiğiniz gibi Ortadoğu'da, bunun da ekseriyeti Körfez İşbirliği Teşkilatı ülkelerinde temerküz etmiş durumda. Türkiye'nin küresel katılım bankacılığı varlıkları içindeki payı henüz %3'ün altında. Bununla birlikte ülke ekonomimizin büyüklüğü sebebiyle, teknik olarak tüm bankaların faizsiz sayıldığı İran'ı bir kenara koyarsak, altıncı sıradayız.

Ekonomik büyüklerin ötesinde demografik şartlar da katılım bankacılığının büyümesini teşvik etmektedir. Nitekim otomatik katılım sistemine giriş yapan katılımcıların tercihleri ülkemizdeki faizsiz finans potansiyelini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Sisteme dahil olan katılımcıların %66'sı tercihlerini faizsiz fonlardan yana koymuşlardır.

Bu tablodan çok rahatlıkla görülebilir ki, Türkiye katılım bankacılığında ve faizsiz finansal enstrümanlarda büyüdükçe bu alanda dünya liderliğine oynayabilecek bir potansiyeli taşımaktadır. Zaten bu yüzden yıllardır ifade ettiğimiz bir potansiyel olan %15'lik pazar payı, katılım bankacılığı strateji belgesine bir hedef olarak girmiştir. Bu tabii ki erişilemez bir hedef değildir. Ancak geçmişte olduğu gibi gelecekte de bizim salt bir nicelik hedefi uğruna nitelikten vaz geçmememiz gerektiğine inanıyoruz. Katılım bankalarımız temel faizsizlik prensiplerini bugüne dek hep korudu. Piyasa rekabet şartları altında daha hızlı büyümek adına bu ilkelerden taviz vermeye kalkışmadık. Bilakis sektör bu konuda daha hesap verebilir, daha şeffaf ve uygulamalarda daha standart gelişmelerin önünü açtı. Sektöre yeni katılan kamu katılım bankalarımızın da bu konuda sergiledikleri hassasiyet takdire şayandır. Tüm ürün geliştirme ve pazarlama faaliyetlerinde temel ilkeler her zaman en belirleyici kısıt oldu ve olmaya da devam edecektir.

Benzer şekilde sağlıklı ve sürdürülebilir bir büyüme için bankalarımızın kaliteli bir sermaye yapısına sahip olması gerektiği de aşıkardır. Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında ülkemizdeki katılım bankalarının daha etkin bir sermaye yeterlilik oranıyla çalıştıkları görülmektedir. Üstelik bu sermaye tabanı, diğer ülkelerdekilere nispetle daha fazla sermaye benzeri mekanizmalarla desteklenmektedir. Daha hızlı büyüme için daha fazla sermaye gerektiği ortadadır. Ancak özel kesimden ve yurt dışından ilave sermaye çekebilmek için daha yüksek bir özkaynak karlılığına ihtiyacımız olduğu kesindir. Üstelik döviz kurlarındaki volatilitte de dolar bazında getirileri oldukça öngörülemez şekilde etkilemektedir. Yerel sermaye oluşumuna ihtiyaç vardır. Burada kamu katılım bankaları önemli bir rol oynayacaklardır. Yeni kamu katılım bankalarının kurulacağı yönünde haberler vardır. Bunlar sevindirici adımlardır. Ancak kamunun bu yöndeki yatırımlarının stratejik ve sektörünün tümünün sıhhati ve etkinliğini dikkate alarak yapılmış etki çalışmalarının ardından, uygun bir hedefleme ile yapılması sektörün gelişmesi açısından elzem olacaktır.

Öte yandan diğer faizsiz finans enstrümanlarının da hızla gelişmesini temin edebilmemiz gerekir. Türkiye özellikle sukuk konusunda son dönemlerde oldukça müspet adımlar atabilmiştir. Liderliğini Hazineimizin çektiği kira sertifikaları ihraçlarında ülkemiz küresel piyasalarda hatırı sayılı bir noktaya gelmiştir. Yine de bu alanda daha gidilecek çok yol vardır.

Bununla birlikte faizsiz sermaye piyasası ürünleri olarak baktığımızda henüz kayda değer bir varlık gösteremediğimiz ortadadır. Burada gerek sermaye piyasaları mevzuatı, gerek piyasa altyapısı,

gerekse vergisel düzenlemeler açısından gereken her adımın hızla atıldığına altını çizmemiz gerekir. Bu çerçevede Sermaye Piyasası Kurulu, Gelir İdaresi Başkanlığı ve Borsa İstanbul'a özellikle teşekkür ederiz. Ancak altyapıların ve mevzuatın hazır olması tabii ki tek başına yeterli değildir. Tasarruf sahiplerinin, portföy yöneticilerinin ve aracı kurumların da bu yönde iştahlarının olması gerekmektedir. Bu iştahın yavaş yavaş oluştuğunu görmekteyiz. Özellikle bireysel emeklilik sistemi sayesinde faizsiz fonların belli bir büyüklüğe geldiğini görmek sevindirici bir gelişme.

Katılım bankacılığı ve faizsiz finansın gelişmesi hiç şüphesiz uygun bir mevzuat çerçevesinde mümkün olabilecektir. Geçmişte yaşadığımız bu yöndeki sıkıntıları artık mazeret olarak bu kürsüden ifade edemeyeceğimizi sevinerek belirtmek isterim. Katılım bankacılığının, risk, yönetim, kredi kullandırımı, kar dağıtım, muhasebe, raporlama ve benzeri birçok kendine has özelliğini proaktif bir şekilde dikkate alarak hızla gerekli ve geliştirici mevzuat hazırlayan bir düzenleyici otoriteye sahibiz. Son birkaç yılda, özellikle de son bir yılda kayda değer reformların altına imza atan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'muza gayretleri ve liderliği için hassaten teşekkür etmemiz gerekiyor. Sektörün gelişmesi için BDDK ile çok yakından ve oldukça verimli bir şekilde çalışıyoruz. Halihazırda önlerinde ciddi mevzuat çalışmaları ve tasarımları var. Bu noktadaki gelişmeleri Sayın Başkanımızın kendisi anlatacaktır. Yine bu çerçevede etkin bir likidite yönetimi için uzunca bir süredir beklenti içinde olduğumuz Merkez Bankası'na son dönemdeki çalışmaları için şükranlarımızı ifade etmek isterim. Katılım bankacılığı ve faizsiz finansın gelişmesi ve uygun şartların oluşması için ilgili tüm tarafları Faizsiz Finans Koordinasyon Kurulu tahtında bir araya getiren Hazine Müsteşarlığı'mıza, strateji planını yakından takip eden Kalkınma Bakanlığı Müsteşarlığı'mıza, Koordinasyon Kurulu'nu himaye eden ve etkin bir şekilde yöneten Başbakan Yardımcımız Sayın Mehmet Şimşek'e, ve bir arada çalıştığımız kamu kurumlarının önemli bir kısmının arkasındaki varlığı ve desteğini sürekli hissettiğimiz Başbakan Yardımcımız Sayın Nurettin Canikli'ye müteşekkirimiz.

Neticede sektörün gelişmesinin ana amili ve sorumlusu sektör oyuncuları olarak biz katılım bankalarıyız. Bu çerçevede strateji belgesindeki eylem planına uygun olarak çeşitli alanlarda birlik olarak attığımız adımları ve yaptığımız tanıtımları önümüzdeki dönemde daha da arttırıyor olacağız. Bu çerçevede 17-18 Kasım'da MÜSİAD ile birlikte düzenleyeceğimiz Global Katılım Finans Zirvesi'nin önemli bir dönüm noktası olacağına inanıyoruz.

Türkiye küresel ekonomide etkili bir oyuncu, bölgesel bir süpergüç, İstanbul bir finans merkezi olacaksa, bunda katılım bankacılığı ve faizsiz finansal enstrüman ve pazarlarının olmazsa olmaz bir unsur olduğunun farkındayız. Bu bilinçle ilerliyor olacağız.

Son olarak, hiç kimse, hiçbir ürün yokken ve tüm engellere rağmen yola çıkan ve sektörün önünün bugün bu kadar açık olmasında katkısı bulunan vefat etmiş ve hayattaki öncülerimize,

emektarlarımıza, teorisyen ve pratisyenlerimize ve müşterilerimize teşekkür ederiz. Bugünlerimizi sizlere borçluyuz. Hakkınızı helal edin, sağ olun, var olun.

Hepinize çok teşekkür ederim.